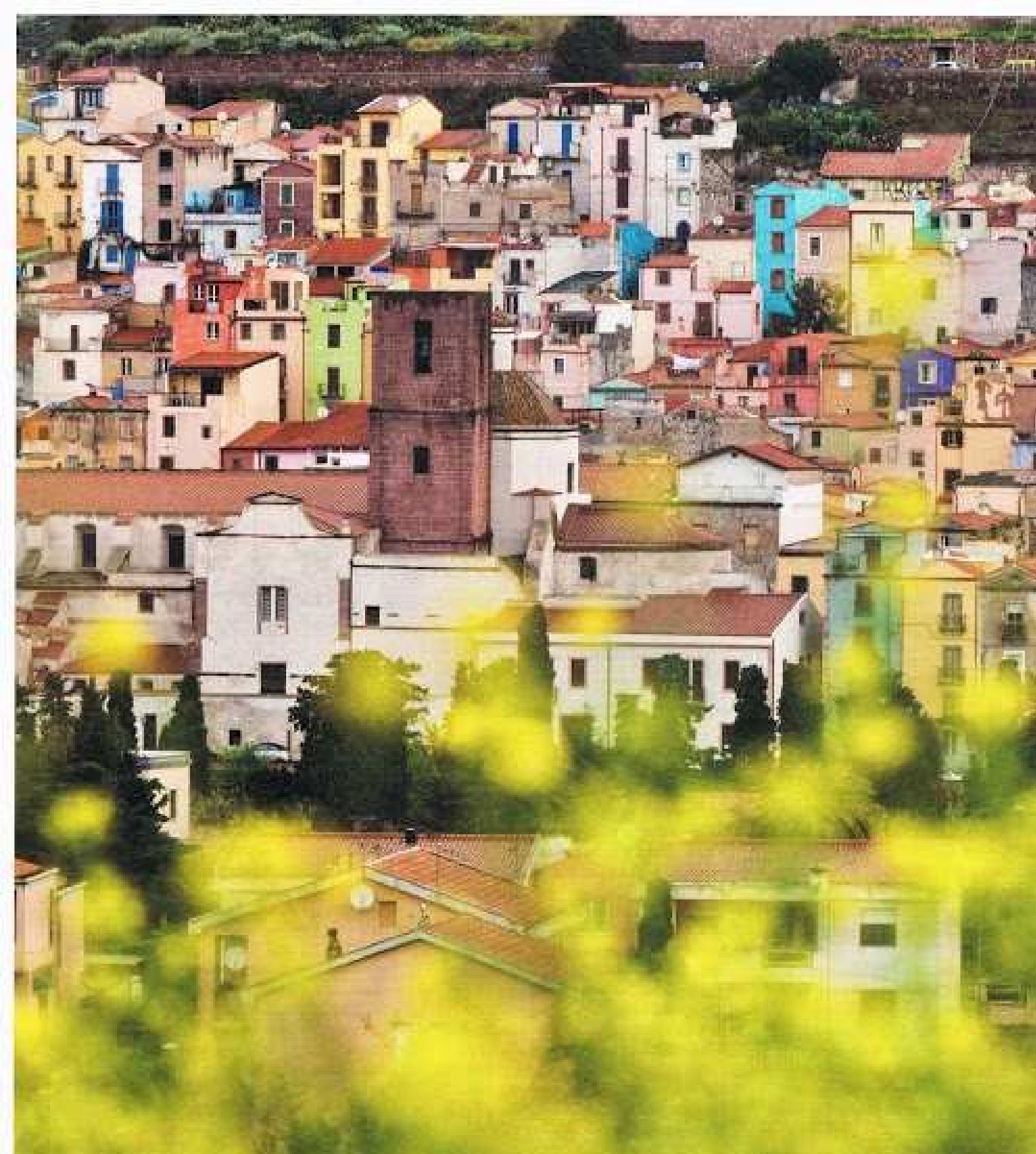

Sardinië is bekend vanwege de Costa Smeralda in het noordoosten, maar REIZEN verkent de ándere kant van het eiland: het ruige binnenland. Met de auto en te voet op zoek naar een volk uit de bronstijd dat stenen torens bouwde.

Tekst: Anne Wesseling | Fotografie: Paul Tolenaar

Lente op Sardinië

‘Plotseling wandel
je door velden vol
bloeiende kamille,
een gebied als de
Elysese velden.’

Ineens voel je een onbedwingbare drang om op reis te gaan. Niet stilzitten, maar naar het zuiden, waar de zon schijnt. Alleen: kom je daar aan op Sardinië, hoost het nog harder dan thuis. Uitzonderlijk, maar toch, jij zit er maar mee. In het oude centrum van Alghero kijk je besluiteloos naar buiten, vanuit een caféetje met druk twitterende jonge vrouwen aan het tafeltje naast je. Maar weet je wat? Hier in de buurt is een grot. Gaan we dáárheen.

WIJ WILLEN AANRAKEN

Op de punt van een schiereiland boven Alghero dalen we af naar de *Grotte di Nettuno*, over 654 treden langs de rotsen, langs nestelende zilvermeeuwen die bezorgd over hun schouder kijken, steeds lager, naar de zee. Beneden, bij de aanlegplaats (je kunt hier dus ook met een bootje naar toe) is kennelijk ooit zo'n meeuw door het natte cement gelopen, er staat een sliert pootafdrukken in, als toevallige fossiele afdrukken van een oerdier.

De grot van Neptunus bevat een onderaards meer van honderd meter lengte, dat is al bijzonder. Stalactieten, stalagmieten, kristalformaties, ze doen er honderd jaar over om een centimeter te groeien. Je mag niets aanraken, maar stiekem wil je dat natuurlijk wèl. Hoeveel tegenwicht zou zo'n hangende pegel bieden? Hoor je een zachte plok, als hij breekt?

Verderop wijst gids Annette naar een regendruppel die onderaan een kleine stalactiet hangt. Die is ooit door een grotvandaal afgebroken en begint nu dapper opnieuw te groeien, onzichtbaar langzaam, die ene druppel hangt daar al dagen. Als iemand hem aanraakt, komen er huidzuren in het water die terugslaan op de rots; aan de zwarte plekje kun je zien dat nogal wat mensen zich niet hebben kunnen beheersen.

Foto's van links naar rechts:

landschap in Zuidwest-Sardinië, met in de verte de duinen van Piscinas; de Neptunusgrot bij Alghero; schaapherder Piras Pietro Paulo uit Fordongianus en zijn schapen; Nuraghe Aiga in de buurt van Abbasanta.

Foto pagina 26 en 27: lente in Bosa, een dorp aan de Temo-rivier in West-Sardinië.

'It's us ladies, that do that', zegt Annette, terwijl ze haar wijsvinger vlak bij de waterdruppel houdt. 'Mannen lopen voorbij. Maar wij vrouwen, wij willen dingen aanraken.'

Nou, en of. Oh, wat zou je graag die druppel aanraken, om de oppervlaktespanning van het water te verbreken. Maar je doet het niet, natuurlijk niet. Je houdt je vinger erbij, dan trek je hem terug. En dan loop je verder, langs het *Grote Orgel*, de *Cupola* en de *Tribuna della Musica*, waar vroeger een orkestje stond te spelen als er hoog bezoek kwam, terug naar de zee.

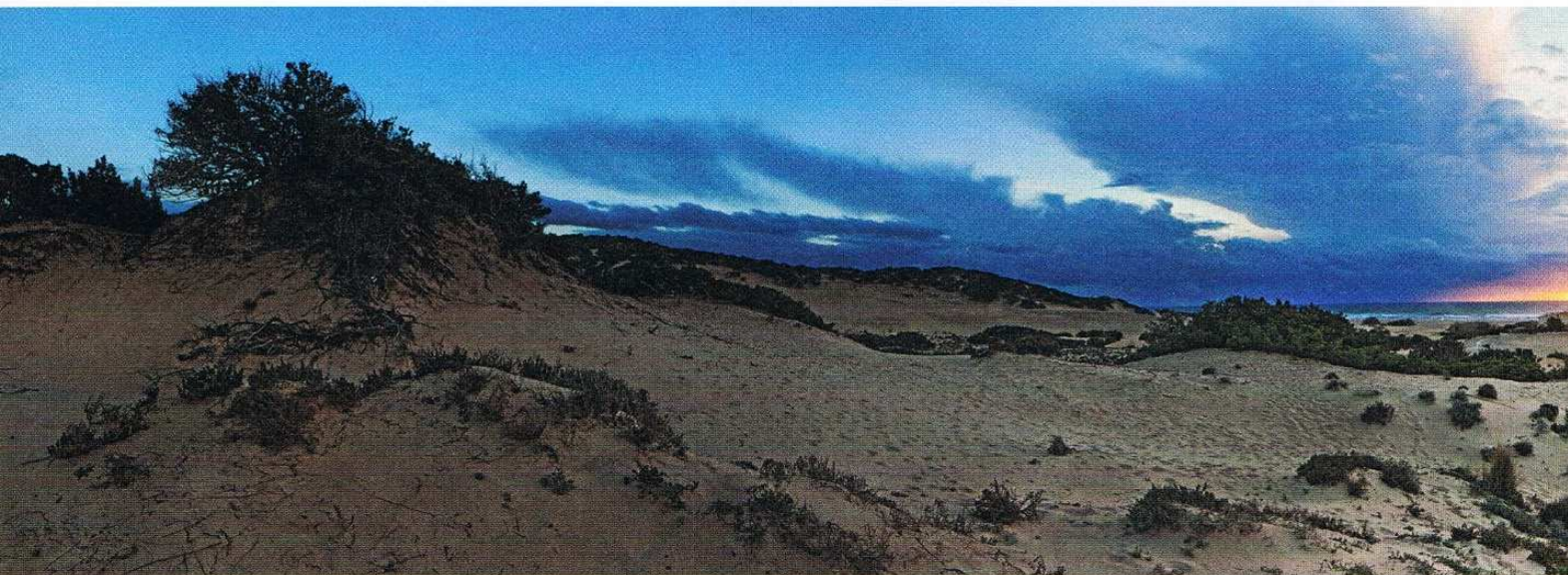

IS HIER EEN DOORGANG?

In de loop van de middag, nadat het is opgeklaard, rijden we langs de westkust naar het zuiden, met rechts in de verte de zee en links, langs de flanken van heuvels, een zonnig tableau van wel honderd kleuren geel: mimosa, boterbloemen, brem, wilde venkel.

Waar gaan we heen op Sardinië? In het noorden ligt de toeristische Costa Smeralda, met de Berlusconi-villa's en de jetset met hun zonnebrillen en hun stralend witte kleren op hun stralend witte jacht. Maar wij gaan de andere kant op en draaien vanuit het noordwes-

ten een rondje tegen de klok in, door het onbekendere Sardinië, het Sardinië dat niet per se leeft voor de zee. De geschiedenis van dit eiland is er een van aantrekken en afstoten, als eb en vloed. De kust lijkt een natuurlijke plek om te wonen, maar niet voor de Sardijnen: de zee was vijandig, over zee kwamen rovers en plundersaars. De mensen leefden dus het liefst in de bergen, waar ze zich bij gevaar terugtrokken in hun *nuraghi* (enkelvoud: *nuraghe*), torens van soms twintig meter hoog, gemaakt van los op elkaar gestapelde grote stenen. In Alghero heb ik er al een bekeken, om de toren lagen de resten van wat cirkelvormige huizen, dicht bij elkaar, als een groepje dieren schuilend voor het onweer, en met een muur eromheen als extra bescherming. De *agriturismo* waar we overnachten heeft zijn eigen *nuraghe*, vlak om de hoek. 's Ochtends vroeg wandelen we erheen, het

Foto's van boven naar beneden:

De duinen van Piscinas aan de zuidwestkust;
de centrale toren van Su Nuraxi; Nuraghedorp Su Nuraxi
werd gebouwd rond de 16de eeuw voor Christus.
De opgravingen begonnen in de jaren vijftig.

bouwwerk is nauwelijks aangegeven, we volgen een paadje langs een muur, klauteren wat tussen planten die ik alleen uit het tuincentrum ken. De nuraghe is overwoekerd maar nog steeds imposant, juist door de wildernis eromheen. Je moet uitkijken waar je loopt, soms zit er een gat in de grond – als je hier gaat graven, zul je waarschijnlijk stenen hutten vinden.

Achter me hoor ik iemand iets voorlezen en in het Engels vertalen. 'Dus er zijn drie torens en een centrale toren en er is nog een necropolis ergens.' Het zijn twee zussen, die we aan het ontbijt al ontmoetten en die kennelijk ook wel in waren voor een avontuurlijke excursie. De eerste, Forat, wil meteen de toren óp. 'Is hier een doorgang?', vraagt ze, met een peilende blik op het duistere gat tussen de buiten- en de binnenmuur van de nuraghe.

'Misschien', zeg ik, terwijl ik opsta en omhoog klim naar de deuropening. 'Ik durfde niet goed, ik heb geen zaklamp bij me.' 'Ik ben radioloog', zegt Forat, 'ik ben wel gewend aan het donker.' Onbevreesd stapt ze het duister in, met mij erachteraan. We klauteren half op de tast door een spiraalvormige gang naar boven en dan door een gat naar buiten, tot we bovenop de toren staan. Uitzicht op de vlakte. Ja, van hieraf kun je je mensen bewaken. Met je kop in de wind, tot je er tranen in je ogen van krijgt.

'Waar is de necropolis nou?', vraagt Forats zus, die nu ook haar hoofd boven het gat uitsteekt. We turen naar beneden. Er moeten nog meer prehistorische resten in dit landschap te vinden zijn. Daar misschien, die bosjes, zou dat het kunnen zijn? Het is één groot avontuur, zoals je vroeger speelde op verlaten landjes vol onkruid.

SU NURAXI

Maar kom, in beweging blijven, er valt nog zoveel meer te ontdekken. Vandaag rijden we over de ruggengraat van het eiland naar het zuiden. We stoppen voortdurend voor weidse landschappen en kleurrijke muurschilderingen (daar houden ze erg van, op Sardinië) en ondertussen lees ik voor uit de reisgids.

*De mensen in de
bronstijd bouwden
zich echt drie slagen
in de rondte.'*

Het is vooral dat nuraghevolk uit de bronstijd dat me fascineert. Een volk dat op Sardinië leefde tussen pakweg 1800 en 500 voor onze jaartelling. Het waren niet eens de oudste bewoners: daarvóór al, zo'n zesduizend jaar voor onze jaartelling, waren er kolonisten uit het oostelijke Middellandse Zeegebied, die dieren hielden en graan verbouwden. Maar die nuraghe-cultuur, met die torens, die heb je alleen op Sardinië. En die mensen in de bronstijd bouwden zich echt drie slagen in de rondte. De eerste nuraghi die je tegenkomt ga je natuurlijk

uitgebreid verkennen, vol verbazing over het ontbreken van hekken, gidsen en aanpalende musea, maar na de tiende toren kijk je niet meer op van het gebrek aan historisch pandoor. Als wij in Nederland zeventuizend hunebedden hadden, dan ging je er ook niet meer speciaal voor op de fiets naar Drenthe – de nuraghi zijn de kazematten van Sardinië, zo moet je het denk ik zien.

Maar voor Su Nuraxi rijden we wel om, want dat is het grootste Nuraghe-complex van het eiland. Werelderfgoed, en niet voor niets. Het is een compleet, uitgestrekt dorp uit de bronstijd dat hier is opgegraven, met hoge torens en de resten van tientallen huizen.

Je kunt het je niet voorstellen, want zelfs verborgen over braamstruiken valt het op in het verder redelijk vlakke land-

Italiaanse vrouwen
kunnen werkelijk
fantastisch uit hun
dak gaan.'

schap, maar dit complex is pas in de jaren vijftig ontdekt. 'In de derde of vierde eeuw werd het dorp verlaten, het raakte overgroeid, uiteindelijk was er gewoon een heuvel', vertelt de gids, terwijl ze bij een steile trap in de gaten houdt of er niemand een been breekt. 'Maar iedereen wist nog wel dat de heuvel *Nuraxhi* heette, dus ze dachten wel dat er nuraghi onder lagen.'

'Waar haalden de nuraghe-mensen al die steenblokken eigenlijk vandaan?', wil ik weten, als we even later we over de omgeving uitkijken. Zoveel rotsen zie ik namelijk niet. De gids maakt een weids gebaar: steen haalden ze uit de bergen, verderop.

Ach, wat een gezeul, met die rotsblokken. Ze hadden er vast handige trucs voor bedacht, iets met boomstammen, touwen en sterke mannen. Maar toch.

Aan het eind van de middag maken we nóg een omweg, naar de mijndorpen in het zuidwesten, die hun bloeiperiode beleefden onder Mussolini maar na de ondergang van het fascisme een voor een werden gesloten. De moderne ruïnes zijn op hun eigen manier net zo mooi als die uit de bronstijd – en net zo avontuurlijk. In Ingurtosu lopen we een gebouw binnen waar het stucwerk naar beneden is gekomen en als aardplaten op de grond ligt. In Naracáuli, staan complete fabriekscomplexen in brokstukken uiteen te vallen. Verderop staan wat huizen nog maar net overeind, met lege spon-

Foto's van links naar rechts:

Castello is de meest fotogenieke wijk in Cagliari. Hier gaat het dagelijks leven zijn gang, rent een kind over het terras bij het bastion, tref je fascinerende muurschilderingen en komt de geur van gebraden vlees uit een opengeklapt raam: 'Hmmm signora'.

ningen en ingestorte daken, een groepje dat bij elkaar is gaan schuilen en zich over heeft gegeven aan het verval. De natuur neemt het over, ook hier: het ruikt naar maggi en er fluiten vogeltjes. Dan komt er, schijnbaar vanuit het niets, een sliert ronkende autootjes aan, allemaal Renaultjes in bonte kleuren, vol vrolijke, uitgelaten mensen, bezig met een rally over het eiland. Ze brengen het landschap plotseling tot leven, hop daar gaan ze, op weg naar de duinen een eind verderop. Daarachter dekt de zon de zee toe, onder een dekentje van warme, paarse tinten.

REGEN IN CAGLIARI

Het weer is trouwens knap wisselvallig dit voorjaar, op Sardinië. We waren al gewaarschuwd. 'Het is de sirocco', zeiden Nederlanders die we op de luchthaven ontmoetten en die op weg waren naar hun vakantiehuis aan de oostkust. 'Het is de mistral', zei de boer langs de kant van de weg. De Afrikaanse parapluverkoper die in de hoofdstad Cagliari zijn muntjes uittelt op de toonbank van het café heeft geen idee waar het van komt.

Hoe dan ook: af en toe regent het, en flink ook. Maar dat geeft niks, zo zie je nog eens een museum van binnen.

Het Museo Archeologico Nazionale heeft een prachtige collectie bronzen beeldjes uit de nuraghe-cultuur. Ik kijk er met verwondering naar, je verwacht kennelijk niet dat het volk van stoere, robuuste torens zulke tengere figuurtjes kan gieten, met zulke fijne gelaatstrekken. Er is een figuurtje dat droevig kijkt en een cape draagt – waarschijnlijk de afbeelding van iemand met een religieuze functie, maar het heeft ook wat weg van een tekenfilmpoppetje, dat elk moment kan opstijgen om dwars door de vitrine naar buiten te vliegen, met alle andere bronzen beeldjes achter zich aan.

Als het is opgeklaard wandel ik door de oude wijk Castello, het meest historische, fotogenieke deel van Cagliari, waar intussen gewoon volop wordt gewoond: op straat staan ouderwetse verzinkte afvalbakken, ergens rinkelt een telefoon, uit een raam op de eerste verdieping komt de geur van gebraden vlees. De straatjes zijn zo smal dat je jezelf tegen een deur moet platdrukken als er een auto langskomt. Boven, bij het bastion, rent een kind achter een duif aan, die steeds een stukje wegvliegt. Op de muren staat van alles geschreven. 'Se non volete una generazione di robot, finanziate l'arte! Yo!'

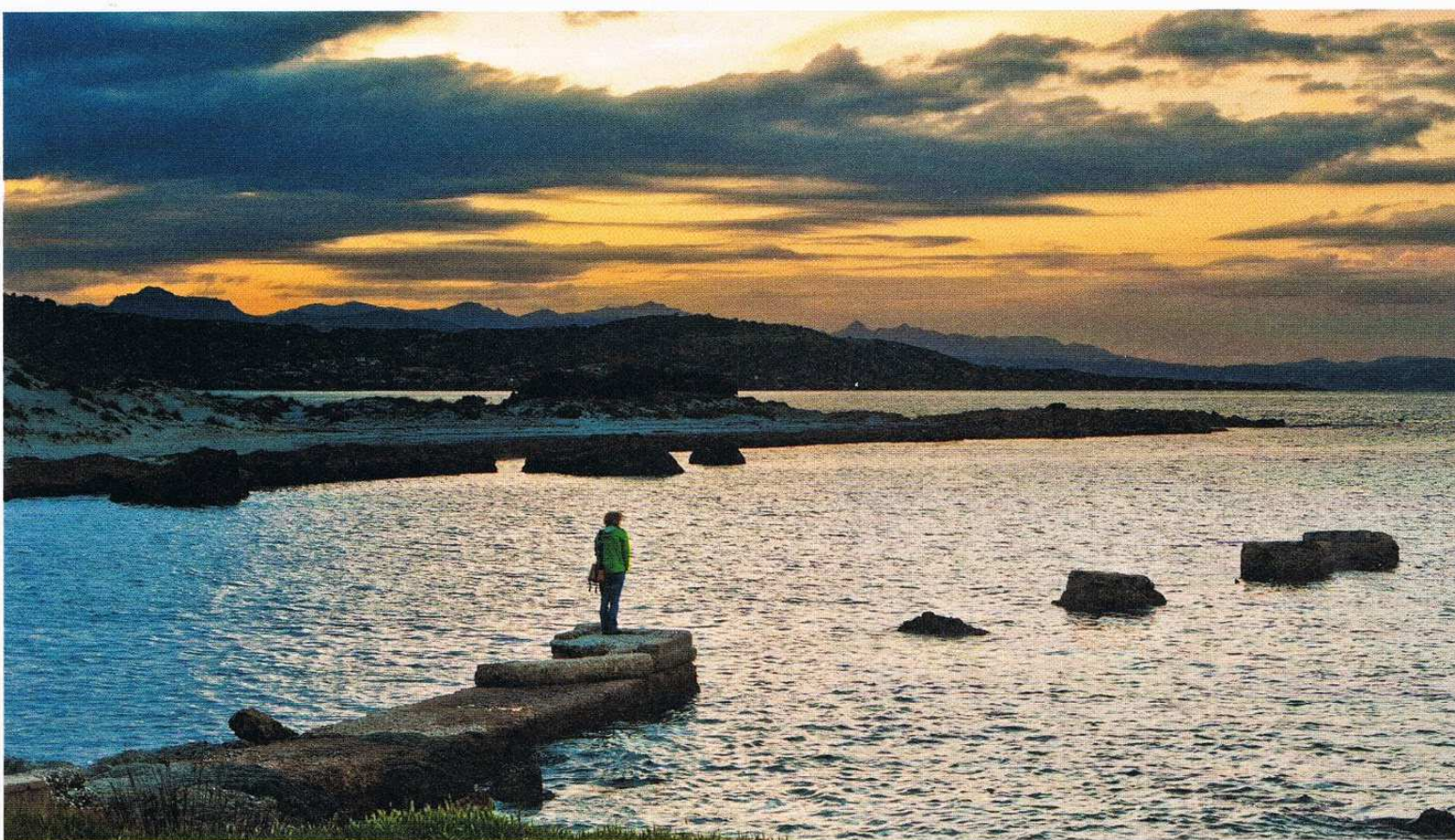
ECHE ITALIAANSE RUZIE

We nemen de *Orientale Sarda*, de weg langs de oostkust, noordwaarts door steeds onherbergzamere gebieden. *Barbàgia* – Barbarië, zo heet het hier echt. We komen door het plaatsje Fonni: alle vrouwen boven de zestig lopen in het zwart, met een wollen omslagdoek die ze met hun handen vasthouden, oma's van Roodkapje.

Het dorp ligt op duizend meter hoogte en we gaan nog hoger; met elke honderd meter daalt de temperatuur een graad, we gaan van de lente naar late winter, de bomen trekken hun blaadjes weer in, druivenranken steken als dorre takken uit de grond. Als we uitstappen bij de *agriturismo* staan we meteen te bibberen. Zes graden! Ze doen speciaal voor ons de kachel aan, we zijn de eerste gasten van het jaar.

's Morgens is er ruzie ergens in het pand. Een echte Italiaanse ruzie, waar je ademloos naar staat te luisteren, want Italiaanse vrouwen kunnen werkelijk fantastisch uit hun dak gaan, je verwacht elk moment dat die mompelende man uitbarst in een vurig *la Donna è Mobile*. Pas een paar uur later, als we in Orgosolo de kogelgaten in het plaatsnaambord staan te fotograferen, bedenk ik dat mijn paspoort nog bij de receptie ligt. Tja.

Orgosolo stond van oudsher bekend als een bandietenland, zeker sinds de jaren zestig toen hier een film werd opgenomen: *Banditi a Orgosolo*. Ze willen begrijpelijkerwijs wel eens van dat imago af, en het is intussen ook heus een lieflijk dorp geworden, met mooie muurschilderingen over het leven van de communistische leider Antonio Gramsci en, opgenomen in het landschap, een schildering van een soort reus met een bolle

rots als buik – je zou er met wat goeie wil best een Italiaanse boeddha in kunnen zien. Maar goed, dat paspoort. Terug! Die grap kost twee uur en al met al komen we pas eind van de middag bij de afslag waar hoog in de bergen een nuraghe-dorp moet liggen. Eigenlijk zijn we al te laat, want de wandeling naar Tiscali duurt minstens twee uur en je moet voor het donker terug zijn anders verdwaal je. Hoe gaat dat: plotseling moet ik per se naar Tiscali. 'Het is echt een héle bijzondere nuraghe! Bovenop een berg! In een ingestorte grot!' Maar ja, bordjes, ho maar. Eerst rijden we eindeloos door een soort verborgen vallei, en dan nog langer over een slingerend zandweggetje. 'In de reisgids staat: rijd door tot de weg niet meer

begaanbaar is. Volg dan de rode pijlen.' 'Ik vind dit al tamelijk onbegaanbaar.' 'Ja, maar waar zijn die rode pijlen dan?'

ZONGEN ZE?

Als we denken dat het écht niet meer gaat, zetten we de auto neer, lopen verder, volgen een gele pijl en slaan een wandelpad in, hopen dat de pijlen duidelijker zullen worden. Dat worden ze niet, we zijn waarschijnlijk toch te vroeg uitgestapt. En we kunnen de helpdesk niet bellen, want juist als je op weg bent naar Tiscali heb je dus geen dekking op je mobiel. Daar kun je best een goeie grap voor

‘Over dit pad hebben ze gelopen, de nuraghe-mannen en -vrouwen.’

Foto's van links naar rechts:

Stepping stones aan de oostkust van Sardinië, ten zuiden van Posada; Tomba dei giganti S'Ena e Thòmes bij Dorgali; muurschildering in het plaatsje Foggi.

verzinnen, maar dat moet u zelf doen, want ik weet het even niet meer. Is dit eigenlijk wel een pad? Ik ga steeds langzamer lopen en kom aarzelend tot stilstand in een droge rivierbedding. Paul staat twintig meter achter me over een steen gebogen. ‘Dit zou wel een rode pijl geweest kunnen zijn?’, zegt hij hoopvol. Ik ga kijken, het is korstmos. Ik zucht maar eens diep. We gaan het niet redderen. Zelfs als om de hoek honderd rode pijlen staan langs een wandelpad met zijverlichting en er iemand koptelefoons staat uit te delen voor de audiotour langs levende tableaux onderweg met gidsen in brons-tijd-outfit, dan nog is het te laat om nog naar boven te gaan. Zwijgend lopen we terug naar de auto. Nu we het doel hebben losgelaten, zie ik pas hoe mooi het hier is. We wandelen over de bodem van een vallei, met bergen als beschutting om ons heen. Over dit pad hebben ze ook gelopen, de nuraghe-mannen en -vrouwen, met bronzen beeldjes in hun ransel, bessen plukkend, op weg naar hun verborgen plek. Wat voor verhalen vertelden ze elkaar rond het kampvuur? Zongen ze? Hadden zij ook wel eens zo'n rare drang om ergens heen te gaan?

DE TIJD AANRAKEN

Hier is een vraag om over na te denken, als je over een afgelegen paadje op Sardinië wandelt: stel dat over de hele wereld de elektriciteit definitief uitvalt, stel nou dat álles wegvalt, dat onze hele cultuur verdwijnt... Wat vinden ze dan over vierduizend jaar nog van ons terug?

‘Misschien’, zegt Paul, die mijn gedachten leest, ‘als we hier tussen de bomen een paar stenen op elkaar leggen, is dat uiteindelijk het meest duurzame dat we achterlaten op aarde.’ Ja, in het voorbijgaan iets achterlaten, dat is wat we willen. De beweging stoppen. De tijd aanraken. Een moment vasthouden, één moment maar, als een rotsvaste toren in het landschap van herinneringen.

Bij de auto pak ik de *carta stradale* erbij en stippel een nieuwe route uit. Nu we dan inderdaad definitief niet naar Tiscali kunnen, wil ik een reuzengraf zien, zo'n hunebedachtig graf waarvoor de mensen vroeger dachten dat er mythische reuzen op het eiland hadden gewoond.

Dus gaan we naar S'Ena e Thòmes, iets verderop. Een wonder van bereikbaarheid: je zet de auto neer, klautert over een afgesloten hek (dat bij nadere beschouwing ook gewoon open kan) en dan wandel je plotseling door velden vol bloeiende kamille en boterbloemen, een gebied als de Elysesse velden. En daar is het graf van de *giganti* al, een rij schildvormige stenen, als een beschutte plek tegen de wind. Ik ga er vlakbij op mijn rug in het gras liggen en kijk tussen mijn oogleden door hoe de wolken langs de hemel jagen, op de achtergrond het geklik van een fotocamera.

Wat is er bijzonder aan Sardinië? Misschien is het waar D.H. Lawrence het over had, aan het begin van zijn boek *Sea and Sardinia*: op een dag is het absoluut noodzakelijk om in beweging te komen, en wat meer is, om je een zekere kant op te bewegen. Waarom kun je niet stilzitten, vraag je je af. Maar je bepaalt een richting, pakt je koffers, en dan ben je op Sardinië en je leert het eiland kennen en aan het eind vind je het jammer dat je het moet verlaten.

Als ik terugloop over het smalle paadje door het veld met de kamille, zijn de mestkevers druk in de weer. Een ervan heeft net een balletje gedraaid van schapenmest en wil het weggrollen naar haar nest, maar het balletje is groter dan zij en het pad loopt schuin naar boven, terwijl ik op mijn knieën zit te kijken. Verliest ze haar evenwicht en rolt dan met balletje en al, draaiend om haar as, een stukje het pad af – ik moet erom lachen, maar ze raakt niet van de kaart, nadat ze tot stilstand is gekomen pauzeert ze niet eens, ze begint gewoon opnieuw dat balletje bergop te duwen. Alles opnieuw, altijd opnieuw, in de lente op Sardinië. •

5x Slapen

- **Alghero Resort Country Hotel** ligt op een rustige plek nabij **Alghero** en stamt uit de 18de eeuw. De bomen op de binnenplaats zijn honderden jaren oud (2-pk v.a. € 50 pp, www.algheroresort.it).
- Vanuit **Country Hotel Mandra Edera** kun je paardrijtochten in de omgeving maken, maar ook voor niet-ruiters is het er heerlijk: tuinhuisen in grote tuin, haardvuur buiten bij het huis. Prijs 2-pk v.a. € 54 pp, zie www.mandraedera.com. Voor de ruitertochten zie www.sardinienhorse.de.
- Vanuit de centraal gelegen **B&B Sardinia Domus** in **Cagliari** wandel je zo naar de oude wijk Castello. Bij late aankomst is parkeren lastig. Zet de auto dan bij het station, op loopafstand (2-pk v.a. € 35 pp, www.sardiniadomus.it).
- **Fonni**: het bijzondere van **Agriturismo Donnortei** is dat er een privé-wildpark bij hoort. Eigenaar Daniele organiseert excursies waarbij je herten, moeflons en wilde zwijnen van dichtbij kunt zien (2-pk v.a. € 45 pp, www.agriturismodonnortei.com).
- Het ecologische **Maria Caderina Green Village** in **Posada**: nergens aten we lekkerder, *todo fatti in casa*! Een familiebedrijf, en alles komt van eigen boerderij. (2-pk v.a. € 50 pp, www.greenvillage-posada.com). Onze reis werd geregeld door **Eva Sardinia**, het gespecialiseerde reisbureau van Eva Cortie. Op de website staan de beste agriturismo's en hotels van Sardinië bij elkaar, eenvoudig boekbaar en voor dezelfde prijs als bij de acco's zelf – maar dan met uitmuntende back-up van Eva. Aanbevolen! www.eva-sardinia.com.

Hoe kom je er?

Wij vlogen in april met Ryanair van Eindhoven naar Alghero. Prijs: sterk wisselend, stunttarieven soms al v.a. € 20 per enkele reis zonder bagage, exclusief administratiekosten (zie: www.ryanair.com). Echter, met koffer etc. erbij kom je toch al snel op zo'n € 80 pp. Transavia vliegt van mei t/m september twee keer per week vanaf Amsterdam naar Olbia v.a. € 105 per enkele reis (www.transavia.com).

Vervoer ter plaatse

Een huurauto is ideaal. Er is slechts een enkele snelweg (via de 131 rijd je in drie uur van Alghero naar Cagliari) en de 80 km-wegen zijn vaak lastig vanwege de vrachtwagens, maar op de kleine wegen is het heerlijk rustig rijden. Reken vanwege het bochtenwerk op hooguit 50 km per uur. Een huurauto kan per week al v.a. € 234, REIZ&-abonnees krijgen bij Sunny Cars 10% korting, zie www.reizen.nl, onder 'magazine' en dan: 'korting voor abonnees'. Tankstations accepteren meestal geen creditcards, dus houd contant geld op zak. En let op: bij Alghero luchthaven is geen benzinstation. Qua bewegwijzering is het af en toe behelpen, vooral bij het zoeken van agriturismo's in het donker. Print thuis dus een goeie kaart van de omgeving.

Op Sardinië zijn ruim 7000 nuraghi. De bekendste is Su Nuraxi, even boven hoofdstad Cagliari.

Het Archeologie Museum in Cagliari.

Cagliari

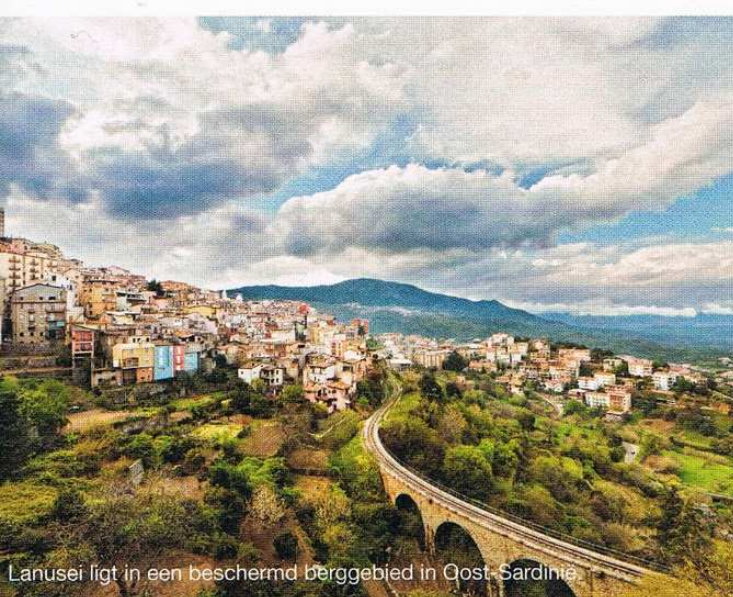
	21,4	24,4	22
DAG	gem. c°	gem. c°	gem. c°
	9,6	10	8,2
DAG	uur	uur	uur
	9	8,5	30,6
MND	mm	mm	mm
	juni	aug.	sept.

Informatie via internet & reisgidsen

Het Italiaans Verkeersbureau heeft haar vestiging in Nederland gesloten. Informatie is te vinden op www.italia.it en op www.sardegnaaturismo.it, maar beide zijn niet erg uitgebreid. Gelukkig zijn er reisgidsen. Aanbevolen: **Capitool Reisgids Sardinië** (€ 24,99); **Kaartgids Sardinië** (uitgeverij Lannoo) met wandelroutes en geplastificeerde kaart; **Lonely Planet Sardinia** (€ 14,99) en de recent verschenen **ANWB Extra Sardinië** (€ 8,95), met 15 hoogtepunten, 2 autoroutes en uitvouwbare kaart. Verder op www.reizen.nl meer tips over o.m. de Costa Smeralda en de Maddalena-archipel.

3x Typisch Sardinië

- **Nuraghi:** Sardinië ligt bezaaid met de archeologische resten van de nuraghe-cultuur.
- **Sardijnen** hebben de naam terughoudend te zijn, maar daar merken we helemaal niets van, iedereen was even vriendelijk en behulpzaam. Overigens spreekt lang niet iedereen Engels, maar dan kom je met Duits vaak nog wel een eind.
- **Muurschilderingen.** In veel dorpen kijk je je ogen uit, muurschilderingen zijn echt een soort eilandpassie. Erg mooi zijn de muurschilderingen in Orgosolo en in het dorpje Suni (landinwaarts van Bosa), maar ook Tinnura en Flussio (vlakbij elkaar gelegen) en Fonni zijn een waar openluchtmuseum.

Lanusei ligt in een beschermd berggebied in Gost-Sardinië

5x Slapen

- **Alghero Resort Country Hotel** ligt op een rustige plek nabij **Alghero** en stamt uit de 18de eeuw. De bomen op de binnenplaats zijn honderden jaren oud (2-pk v.a. € 50 pp, www.algheroresort.it).
- Vanuit **Country Hotel Mandra Edera** kun je paardrijtochten in de omgeving maken, maar ook voor niet-ruiters is het er heerlijk: tuinhuisen in grote tuin, haardvuur buiten bij het huis. Prijs 2-pk v.a. € 54 pp, zie www.mandraedera.com. Voor de ruitertochten zie www.sardinienhorse.de.
- Vanuit de centraal gelegen **B&B Sardinia Domus** in **Cagliari** wandel je zo naar de oude wijk Castello. Bij late aankomst is parkeren lastig. Zet de auto dan bij het station, op loopafstand (2-pk v.a. € 35 pp, www.sardinia-domus.it).
- **Fonni:** het bijzondere van **Agriturismo Donnortei** is dat er een privé-wildpark bij hoort. Eigenaar Daniele organiseert excursies waarbij je herten, moeflons en wilde zwijnen van dichtbij kunt zien (2-pk v.a. € 45 pp, www.agriturismodonnortei.com).
- Het ecologische **Maria Caderina Green Village** in **Posada**: nergens aten we lekkerder, *todo fatti in casa!* Een familiebedrijf, en alles komt van eigen boerderij. (2-pk v.a. € 50 pp, www.greenvillage-posada.com). Onze reis werd geregeld door **Eva Sardinia**, het gespecialiseerde reisbureau van Eva Cortie. Op de website staan de beste agriturismo's en hotels van Sardinië bij elkaar, eenvoudig boekbaar en voor dezelfde prijs als bij de acco's zelf – maar dan met uitstekende back-up van Eva. Aanbevolen! www.eva-sardinia.com.

...lost between Europe and Africa, and belonging to nowhere...

Het prachtige **Sea and Sardinia** van D.H. Lawrence beschrijft een bezoek dat de schrijver met zijn vrouw Frieda aan het eiland bracht in 1921.

Het verblijf duurde slechts twee weken, maar het boek is nog steeds een klassieker als het gaat om reisliteratuur over Sardinië.

Sardinië

Top 5

eilanden Middellandse Zee, naar grootte

Sicilië	25.426 km ²
Sardinië	23.813 km ²
Cyprus	9.251 km ²
Corsica	8.681 km ²
Kreta	8.261 km ²

(Nederland, inclusief binnenwateren:
41.528 km²)

